

POSTANOWIENIE

Dnia 3 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Przesławski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Tomczyński

SSN Ryszard Witkowski

po zapoznaniu się na posiedzeniu w dniu 3 marca 2020 r. z materiałami sprawy sygn. II DO 9/20 tut. Sądu, dotyczącej zażalenia obrońcy obwinionej prokurator Prokuratury Rejonowej w O. A. M. M. na uchwałę Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym zezwalającą na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i na zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec obwinionej prokurator na podstawie art. 82 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym

postanawia:

I. wobec powzięcia poważnych wątpliwości co do wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia, przedstawić do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienie prawne:

1) Czy w postępowaniu zażaleniowym w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej w sprawach dotyczących czynów popełnionych przed dniem 14 lutego 2020 r. tj. przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2020 r., poz. 190), w których to Wydział Pierwszy Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego przyjął zażalenie do rozpoznania i wyznaczył termin rozpoznania sprawy, właściwe jest rozpoznanie sprawy w składzie 2

sędziów Sądu Najwyższego i 1 ławnika Sądu Najwyższego czy też w składzie 3 sędziów Sądu Najwyższego.

2) Czy w warunkach określonych w pkt. 1 niniejszego postanowienia zasadne jest przekazanie sprawy do Wydziału Drugiego Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego w sytuacji gdy brak jest regulacji ustrojowych w tym zakresie, a regulacje wewnętrzne wskazują na właściwość Wydziału Pierwszego Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Jakie są skutki prawne rozpoznania sprawy przez niewłaściwy wydział?

II. odroczyć posiedzenie

UZASADNIENIE

1. Opis stanu faktycznego i wydanych zarządzeń

W postępowaniu w sprawie rozpatrzenia zażalenia obrońcy obwinionej prokurator Prokuratury Rejonowej w O. A. M. M. na uchwałę Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym zezwalającą na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i na zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec obwinionej prokurator, rozpoznawanej w Wydziale Pierwszym Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego SSN J.W. wydał 10 lutego 2020 r. zarządzenie, w którym akta niniejszej sprawy, w której termin rozpoznania wyznaczono na dzień 3 marca 2010 r., przedłożył Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej, celem przekazania sprawy zgodnie z właściwością Wydziałowi Drugiemu Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego i wyznaczenia nowego składu orzekającego, zgodnie z treścią art. 6 pkt 5 lit. ustawy z 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2020 r., poz. 190) (dalej: „ustawa z 20 grudnia 2019 r.).

W uzasadnieniu zarządzenia zwrócono uwagę na zmiany wprowadzone przez ustawodawcę ustawą z 20 grudnia 2019 r. w zakresie właściwości sądów

dyscyplinarnych w przedmiocie orzekania o wyrażenie zgody na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej. W sprawach w przedmiocie orzekania o wyrażenie zgody na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej właściwym będzie w I instancji Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego Izby Dyscyplinarnej, a w II instancji – Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej.

Biorąc pod uwagę wspomniane zmiany, a także fakt że sprawa dotyczy zażalenia strony na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej, właściwym do jej rozpoznania jest od 14 lutego 2020 r. Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej zarządzeniem z 25 lutego 2020 r. akta niniejszej spraw przekazał Przewodniczącemu Wydziału Drugiego Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, a zarządzeniem z 28 lutego 2020 r. zdjął z wokandy posiedzenie wyznaczone na 3 marca 2020 r.

We wskazanej sytuacji pojawiają się dwie zasadnicze kwestie:

Pierwsza z nich dotyczy norm ustawowych regulujących skład sądu w kontekście regulacji o charakterze intertemporalnym. Wskazanie właściwego składu sądu wymaga konsekwentnej, a niekiedy symultanicznej odpowiedzi na następujące pytania:

1. czy art. 14 ustawy z 20 grudnia 2019 r. dotyczy również postępowań w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora i czy obejmuje swoim zakresem zarówno regulacje materialnoprawne jak i proceduralne?
2. w przypadku uznania, że art. 14 ustawy z 20 grudnia 2019 r. dotyczy tylko kwestii materialnoprawnych, wówczas jakie regulacje o charakterze ustawowym mają zastosowanie do ustalenia procedury w sprawach wszczętych przed dniem 14 lutego 2020 r. i w jakim składzie sprawy te powinny być rozstrzygane?
3. czy wprost lub pomocniczo, odwołując się do wykładni systemowej, zastosowanie mają przepisy art. 122 ewentualnie art. 121 ustawy o Sądzie Najwyższym z 8 grudnia 2017 r. (Dz.U. 2018.5 ze zm.)?

4. w przypadku odpowiedzi negatywnej na pytanie z pkt 3 powyżej, czy zasadnym jest odwołanie się i zastosowanie regulacji zawartych w art. 6-8 i 10 przepisów wprowadzających kpk?

Ad 1)

Zgodnie z normatywnym brzmieniem art. 14 ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. (Dz.U. 2020, poz. 190):

„Do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej w brzmieniu dotychczasowym”. Nie powinno budzić wątpliwości, że takie sformułowanie obejmuje nie tylko postępowanie dyscyplinarne *sensu stricto*, ale także postępowanie

o zezwolenie na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej (arg. z art. 135 § 14 Prawa o prokuraturze). Trudniej znaleźć odpowiedź właściwą na pytanie o proceduralne skutki takiego zapisu. *Prima facie* wydaje się, że przepis ten odnosi się tylko do zagadnień materialnoprawnych, tak jak tylko do zagadnień materialnoprawnych odnosi się art. 121 ustawy o Sądzie Najwyższym. Problem w tym, że w ustawie o Sądzie Najwyższym znajduje się przepis regulujący intertemporalne kwestie proceduralne (art. 122 ustawy o Sądzie Najwyższym), natomiast w ustawie z dnia 20 grudnia 2019 r. brak jest jakiegokolwiek innej od art. 14 regulacji przejściowej.

Powstaje więc pytanie o intencję ustawodawcy i o pewną zasadę, obowiązującą w prawie karnym w odniesieniu do regulacji procesowych. Jedną z tez wskazuje na „łapanie w locie” przepisów procesowych, co jednak powinno wynikać

z konkretnego przepisu prawnego, a takiego w ustawie z dnia 20 grudnia 2019 r. brak.

Uznanie, że art. 14 ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. obejmuje też kwestie proceduralne zamyka analizę i wskazuje na konieczność rozpoznania spraw w II instancji w składzie dotychczasowym, tj. 2 sędziów zawodowych i 1 ławnika.

Odpowiedź negatywna każe nam poszukiwać dalej regulacji odnoszącej się do zastosowania przepisów proceduralnych.

Ad 2 i 3)

O ile teza o „łapaniu w locie” przepisów proceduralnych może uzyskać akceptację co do zmian regulaminowych (kodeksowych) o charakterze bieżącym typu odebranie lub nieodebranie przyrzeczenia od świadka, kolejność przesłuchania (wysłuchania) stron itp., gdzie płynność procedowania niejako wymusza stosowanie nowych przepisów, o tyle w odniesieniu do właściwości sądu i jego składu nie można poprzestać na odniesieniu się do merytorycznej (nie wskazanej przepisem) zasady „chwytania w lot”.

Takie decyzje wymagają wskazania konkretnego przepisu prawa będącego podstawą zmiany procedury na nową. Tymczasem, wskazać należy, że zarówno art. 64 § 4 przepisów wprowadzających Prawo o prokuraturze (Dz.U.2016, poz. 17 ze zm.), jak i art. 122 ustawy o Sądzie Najwyższym jasno wskazują, że intencją ustawodawcy jest w obu przypadkach dalsze prowadzenie postępowań na podstawie przepisów dotychczasowych.

Skorzystanie z tych przepisów (wprost, pomocniczo, systemowo) przesądza sprawę dalszego procedowania w kierunku składu dwóch sędziów i jednego ławnika.

Ad 4)

W przekonaniu Sądu, nie ma potrzeby sięgania do dalszych przepisów, niemniej jednak, z ostrożności procesowej – wskazać jeszcze należy na możliwość odwołania się do przepisów wprowadzających kpk. Sąd wskazuje na art. 7 i art. 8 przepisów wprowadzających kpk, z których wynika intencja utrzymania dotychczasowej procedury wszędzie tam, gdzie odbyła się już rozprawa główna. W sprawie II DO 9/20 posiedzenie (*mutatis mutandis* rozprawa główna) odbyła się w I instancji. Oznacza to konieczność stosowania dotychczasowej procedury do końca postępowania w danej instancji, czyli w tej instancji do której skierowano sprawę. W tym przypadku oznacza to konieczność dalszego procedowania przez

Sąd Najwyższy, tj. Wydział Pierwszy Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego w składzie 2 sędziów Sądu Najwyższego i 1 ławnika Sądu Najwyższego

Druga zasadnicza kwestia dotyczy kompetencji Wydziału Pierwszego Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego oraz Wydziału Drugiego. W tej kwestii należy odpowiedzieć na pytania:

1. czy ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. zmienia zasady podziału spraw między Wydziałem Pierwszym a Wydziałem Drugim Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego?
2. czy przekazanie sprawy do innego Wydziału zarządzeniem jest dopuszczalne w sytuacji, gdy w Sądzie Najwyższym obowiązuje zarządzenie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej nr 8/2019 ustalające właściwość Wydziału Pierwszego do rozpoznawania zażaleń na uchwały w przedmiocie pociągnięcia sędziego/prokuratora do odpowiedzialności karnej?

Ad 1)

Niewątpliwie zarządzenie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej nr 8/2019 ma charakter wewnętrzny, natomiast jest to jednocześnie uzupełnienie regulacji ustawowej. Nie powinno też budzić wątpliwości, że ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. w żadnym stopniu nie dokonała zmiany przepisu art. 27 § 4 ustawy o Sądzie Najwyższym, określającego właściwość Wydziału Drugiego za wyjątkiem rozszerzenia zakresu rozpatrywanych odwołań od orzeczeń sądów dyscyplinarnych pierwszej instancji o sprawy asesorów sądowych i asesorów prokuratury.

Z kolei zmiana art. 27 § 3 odnosi się do przekazania wprost do kompetencji Wydziału Pierwszego spraw sędziów, asesorów sądowych, prokuratorów i asesorów prokuratury dotyczących zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowego aresztowanie

Logiczna jest więc zmiana zarządzenia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej poprzez wskazanie Wydziału Drugiego jako wydziału właściwego do rozpoznania spraw w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratorów w II instancji przez Wydział Drugi Izby Dyscyplinarnej, odnoszących się do spraw wszczętych przed dniem 14

lutego i przekazanych do Wydziału Pierwszego przed dniem 14 lutego, w których *nota bene* doszło już do wyznaczenia terminów. Dotyczy to jednak tylko spraw nowych.

Nie jest natomiast do zaakceptowania rozumowanie zawarte w zarządzeniu przewodniczącego do niniejszej sprawy. Po pierwsze art. 27 § 4 ustawy o Sądzie Najwyższym używa sformułowania „odwołania” a nie „środki odwoławcze” co oznacza, że obejmuje tylko odwołania jako samodzielny środek odwoławczy w postępowaniu dyscyplinarnym (zastępujące apelację), a nie każdy środek odwoławczy. Na uchwałę w przedmiocie pociągnięcia do odpowiedzialności służy zażalenie, a więc środek nie objęty dyspozycją art. 27 § 4 tej ustawy.

Zarządzenie Prezesa Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego w starym brzmieniu słusznie nie traktowało zażaleń na uchwały jako odwołań. Obecnie nic się pod tym względem nie zmieniło i w dniu wydawania zarządzenia przez przewodniczącego posiedzenia podział spraw pozostawał niezmienny (tzw. „sprawy immunitetowe” należały do właściwości Wydziału Pierwszego) *ergo* sprawa ta powinna zostać rozpoznana przez Wydział Pierwszy Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

Nie są też trafne spostrzeżenia zawarte w zarządzeniu przewodniczącego Wydziału I, a dotyczące zakazu wykładni prowadzącej do sprzeczności przepisów. Nic takiego bowiem nie ma miejsca. Zarówno w postępowaniu karnym, jak i w postępowaniu cywilnym znane są (i nierzadko) wypadki orzekania przez dany sąd w tych samych rodzajowo sprawach jako sąd I i II instancji. Wymienić tu można wszystkie sprawy z art. 25 kpk z 1997 r., gdzie pokrywa się właściwościami Sądu Okręgowego (I instancji) z właściwością wynikającą z kpk z 1969 r. Przykładowo wymienić można przypadki z art. 151 - 154 kk (stare przestępstwa rozpoznawane w I instancji przez Sąd Rejonowy, a nowe przez Sąd Okręgowy). W postępowaniu cywilnym z kolei przez kilkanaście lat Sąd Okręgowy rozpoznawał apelacje od orzeczeń o rozwodzie i jednocześnie orzekał o tych rozwodach w I instancji. W sprawach dotyczących zasądzenia alimentów Sąd Okręgowy także orzekał jako sąd II instancji, ale też może orzekać w sprawach rozwodowych jako sąd I instancji.

Nie da się więc obronić tezy, że Wydział Pierwszy nie może jednocześnie orzekać w I instancji w zakresie spraw immunitetowych i w II instancji w starych sprawach. *Nota bene* w sytuacji wyznaczenia rozprawy, decyzje o ewentualnym przekazaniu sprawy powinien podjąć sąd, a nie jeden z trzech członków składu orzekającego. Nie wiadomo nawet czy taka decyzja przewodniczącego jest popierana przez skład orzekający.

Ad 2)

W tym punkcie należy tylko wskazać, że w dniu wydania zarządzenia przez przewodniczącego Wydziału I obowiązywało zarządzenie nr 8/2019 Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej i wszyscy sędziowie powinni się do tego zarządzenia stosować *ergo* rozpoznać sprawę.

Wszystkie podniesione wyżej kwestie są kluczowe do rozpoznania sprawy we właściwym składzie (co ma znaczenie absolutnie fundamentalne) oraz przez właściwy wydział Sądu Najwyższego.

Dla niektórych sędziów SN teza o „chwytaniu przepisów proceduralnych w locie” bez stosownego przepisu merytorycznego może być nie do zaakceptowania i będzie skutkować zdaniem odrębnymi z przyczyn odnoszących się do składu sądu. Takich sytuacji należy unikać, stąd kierowanie niniejszego pytania prawnego. Przy okazji rozważenia wymaga także zasadność zarządzeń o przekazaniu spraw do Wydziału Drugiego pomimo treści pkt 12 zarządzenia nr 8 prezesa Izby Dyscyplinarnej nr 8/2019 Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej oraz czy wyznaczenie posiedzenia w wydziale Pierwszym nie przesądza o konieczności dalszego procedowania w tym wydziale.

W przypadku wydania uchwały przez skład rozszerzony sędziowie będą tym orzeczeniem związani.